Social Welfare Quarterly, Vol 20, Summer 2020, No 77

بررسی رابطه بین اعتیاد به مواد مخدر و ارتکاب جرم

۱. سیده مهری نامداریان
کارشناسی‌ارشد علوم اجتماعی- پژوهشگری، دانشگاه اراک، دانشکده علوم اجتماعی، اراک، ایران، (نویسنده مسئول)
<m.namdarian@yahoo.com>

۲. رامین جانی‌پور رباطی
کارشناسی‌ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان، مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت، خوراسگان، ایران

مقدمه: *مصرف مواد مخدر و روان‌گردان نه‌تنها به دلیل آثار سوء فردی، بلکه همچنین به دلیل پیامدهای منفی آن برای جامعه، به مسئله اجتماعی بسیار مهم و خطرناکی تبدیل شده است. محقق در پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین اعتیاد به مواد مخدر و ارتکاب جرم پرداخته است.*

روش: *روش تحقیق در این پژوهش علی-مقایسه‌ای بود و جامعه آماری این تحقیق شامل دو گروه، ۱۵۰ نفر، گروه آزمون که این گروه معتادان مجرمی بودند که به علت ارتکاب جرم در زندان به سر می‌بردند.؛ ملاک انتخاب این افراد این بود که در زمان انجام پژوهش در زندان به سر ببرند و گروه مقایسه نیز شامل ۱۵۰ نفر از معتادان مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد که تابه‌حال جرمی را مرتکب نشده‌اند بودند، ملاک انتخاب این افراد نیز این بود که تا زمان انجام پژوهش دارای سوءپیشینه و محکومیت کیفری نباشند.*

یافته‌ها: *بین نوع مواد مخدر مصرفی (صنعتی و سنتی) با ارتکاب جرم رابطه وجود دارد ولی بین نوع مواد مخدر مصرفی و نوع جرم رابطه‌ای وجود ندارد. نتایج تحقیق گویای این بود که بین مدت زمان اعتیاد و سابقه جرم رابطه وجود دارد. همچنین بین جنسیت فرد مجرم با نوع جرم رابطه وجود دارد. بر اساس نتایج به دست آمده از تحقیق بین معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر وضعیت اقتصادی، خودکنترلی و پیوند افتراقی (معاشرت با دوستان مجرم) تفاوت معناداری وجود دارد.*

بحث: *رفتارهای بزهکارانه ناشی از اعتیاد، امری اجتناب‌ناپذیر است و اعمال بزهکارانه معتادان و مرتبطان با دیگر جرایم موادمخدر از قبیل قاچاق، حمل، نگهداری و ... بسیار زیاد و متنوع است. حتی در کشورهایی که دولت خود مواد مخدر در اختیار معتادان قرار داده است باز هم اعمال بزهکارانه کاهش نیافته است؛ بنابراین «رابطه اعتیاد و بزهکاری یک پدیده دائمی و عمومی غیرقابل‌اجتناب» تلقی می‌شود. با توجه به نتایج پژوهش این رفتار مجرمانه صرفا جنبه اقتصادی و مادی ندارد و ناشی از ناهنجاریهای رفتاری نیز است. باید به اهمیت این مطلب واقف بود که اگر بتوان گامی اساسی در جهت کاهش و درنهایت پیشگیری از گرایش به مواد مخدر برداشت به‌تبع، جرایمی که مرتبط با این مواد به وقوع می‌پیوندد به‌طور محسوس و ملموسی کاهش خواهند یافت.*

واژه‌های کلیدی:
اعتیاد به مواد مخدر، ارتکاب جرم، استان لرستان
تاریخ دریافت:
تاریخ پذیرش:

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

Social Welfare Quarterly, Vol 20, Summer 2020, No 77

Investigating the Relationship between Crime and Drug Addiction

1- Syedeh Mehri Namdarian
M.A, Social Sciences, Arak university, Department of Social Sciences, Arak, Iran, (Corresponding Author), Tehran, Iran, <m.namdarian@yahoo.com>

2- Ramin Janipor Robati
A.M, Management Affairs Cultural. Islamic Azad university Khorasgan, Department of Management, Khorasgan, Aran, Tehran, Iran

Introduction: Narcotic and psychedelic drugs abuse has become a very important and dangerous social issue not only due to its adverse effects, but also due to its negative consequences for society, and poses serious risks to the health of individuals and society.

Method: The current research was a comparative study, and the statistical population included two groups: 150 people in the experimental group, who were criminal addicts and they were in prison for committing a crime; the comparison group also included 150 addicts who had referred to addiction treatment centers and they had never committed any crimes. A questionnaire was used to collect the data. In order to analyze the questionnaire data and test the hypotheses, independent T-test and Chi-square correlation coefficients were used.

Findings: There was a relationship between the type of drugs used (industrial and traditional) and crime, but there was no relationship between the type of drugs used and the type of crime. The results showed that there is a relationship between the duration of addiction and the history of crime, as well as the gender of the criminals and the type of crime. According to the results of the study, there is a significant difference between criminal addicts and non-criminal addicts in terms of economic status, self-control, and differential association (associating with criminal friends).

Discussion: Delinquent behaviors due to addiction are inevitable, and the criminal acts of addicts and those related to other drug-related crimes such as smuggling, carrying, storing, etc. are very large and varied.

Keywords:
Addiction, Crime, Lorestan Province

Received:
Accepted:

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

Extended Abstract

Introduction: Any offense is affected by various factors, and in order to commit various forms of crimes such as social, family-related, personal, etc., one would be tempted to do abnormal acts. In this way, various factors facilitate the external and marginal factors of the occurrence of crime. Drugs and addiction as a factor exacerbates going through of these stages and the occurrence of crime, but the notion that the mere use of narcotic drugs alone leads to crime, is a judgment that is not warranted, and the person must be in other ways, including cultural, economic, educational, etc. preparedness to commit crimes, so that the narcotics and addiction resulting from it can also affect the crime and determine the crime. Drugs and the resulting problems have become a national problem in many countries and a major international problem. The relationship between the drug abuse and the crimes caused by it is undeniable, and these crimes are divided into two categories: the first is the offenses that have a direct relationship with narcotics, such as the transportation and sale of narcotics, and the second category of offenses are the ones that have an indirect relationship with narcotics, such as theft and murder. Our country, geographically and in the vicinity of the largest focal point for opiate production and transit routes, has continued to be affected by these conditions and has not been able to protect itself from its harmful effects. Therefore, the researcher has studied the relationship between drug addiction and crime.

Method: The research method was comparative in this study. The statistical population of this study consisted of two groups, 150 experimental groups consisted of 150 drug addicts who were in prison for committing a crime; the criterion for choosing these people was that while conducting the research they were already in prison, and the comparison group also included 150 drug addicts who had not committed any crimes, and the criterion for choosing these people was that they had a history of misdemeanors and a criminal conviction. A questionnaire was used to collect the data. The content validity of the questionnaire was evaluated. In order to evaluate the content validity, the extent to which the content of the instrument was measured as well as the purpose of the research were taken into account. In order to evaluate the content validity in quantitative terms, two relative RMS content validity coefficients (CVR) and content validity index (CVI)

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

were used, and their results were reported as optimal. Cronbach's alpha method was used to determine the reliability of the questionnaire. Its value was 0.82%, which indicated a desirable reliability of the questionnaire. KS test was used for data normalization, and independent T-test and Chi-square correlation coefficients were used to analyze the data of the questionnaire and test the hypotheses.

Findings: The results of the study showed that there is a relationship between the type of drug used (industrial and traditional) and the crime as well as the type of crime. There is also a relationship between the sex of the criminal and the type of crime as well as the duration of the addiction and the history of crimes. According to the results of the research, there is a significant difference between criminal addicts and non-criminal addicts in terms of economic status, self-control, and differential association (socializing with criminals). In the sense that criminals are more economically weak, have less self-control, and they are more socially connected with the criminals' friends and acquaintances.

Discussion: Since humanity became familiar with the ill-fated phenomenon of drugs and saw its traces in his life, he/she was also acquainted with drug-related crimes, and at the same time or after taking drugs, committed crimes. Addiction is one of the things the colonists and oppressors use as a means of destroying nations and earning huge profits. It seems that the addicts often start to consume for the first time in order to entertain, or out of curiosity, and some other similar reasons. However, after a while, he/she is so dependent on the substance that he constantly thinks of it, and the person is ready to commit a crime so as to reach the false enjoyment that, if he/she was not addicted, could never commit such a crime, which is very unfortunate indeed. The delinquent behavior of addiction is inevitable, and the criminal acts of drug addicts are related to other drug crimes such as smuggling, carrying, storing, etc. Even in countries where the government has provided drug addicts with drugs, the criminal acts have not diminished. The issue of drug-related crimes is one of the most complex challenges currently faced by Iranian society. Therefore, "the relationship between addiction and delinquency is a permanent, inevitable, and universal phenomenon ". According to the results of this study, this criminal behavior does not merely have economic and material aspects, but it happens due to behavioral abnormalities. It should be appreciated that, if a

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

major step could be taken to reduce and ultimately to prevent drug trafficking, then the crimes related to these substances would be significantly reduced. Therefore, in co-operation with the Counter Narcotics and Related Organizations, measures can be taken to reduce the harms caused by addiction in the target group. As the results of the study indicated, there is a relationship between the type of crime with the sex of the addicted person, and women are more likely to commit crimes. Relief Committee can assist in the provision of services to addicted people, especially women by allowances, etc. in order to reduce the harm.

According to the results of the research, the most effective factors in committing crime are unemployment and poverty, in order to reduce this damage, this issue should be taken into account and precise planning should be done, which requires national determination to work in society and eradicate poverty and unemployment.

Moreover, findings of the research indicate that it is possible to identify and prioritize the type of crimes based on the sex of addicts and investigate the factors affecting the commission of criminal offense and present it to the relevant authorities, such as the Welfare Organization, the Counter Narcotics Committee, the Relief Committee, etc. in order to provide suitable solutions for the problem.

Ethical Considerations

Authors' contributions

All authors contributed in producing of the research.

Funding

In the present study, all expenses were borne by the authors, and they did not have any sponsors.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

In this article, all rights relating to references are cited and resources are carefully listed.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

مقدمه

امروزه مصرف مواد مخدر به‌عنوان یک معضل جدی کلیه جوامع بشری را تهدید می‌کند. آثار نامطلوب و ویرانگر مواد و اعتیاد روی جسم و روح انسان این نگرانی را افزایش داده و موجبات افزایش ناامنی خانوادگی و اجتماعی شده است. در جوامع کنونی منشأ بسیاری از کج رفتاریها و جرایم را مواد مخدر می‌دانند (شکاری و افتخاری، ۲۰۱٤).

از زمانی که بشر با پدیده شومی به نام مواد مخدر آشنا شد و ردپای آن را در زندگی خود مشاهده کرد، به‌تبع آن، با جرایمی که با مواد مخدر در ارتباط بودند نیز آشنا شد و همزمان یا پس از مصرف، به ارتکاب جرایم مربوط به آن مبتلا شد (کاریزنوی، ۲۰۱٦)

به نظر می‌رسد که شخص معتاد اغلب در ابتدا به‌قصد تفریح و سرگرمی و یا برای کنجکاوی و ... به مصرف مواد روی می‌آورد،.درحالی‌که بعد از مدتی چنان به مواد وابسته می‌شود که به‌طور دائم به مصرف آن فکر می‌کند و به‌جایی می‌رسد که در اکثر موارد حاضر است برای مصرف و رسیدن به لذت کاذب ناشی از آن، دست به ارتکاب جرایمی بزند. انسانی که قرار بود اشرف مخلوقات روی زمین باشد اکنون همه عمر، توان، انرژی و استعداد خود را روی ارتکاب جرایمی متمرکز می‌کند تا بتواند با تهیه هزینه مواد، لحظاتی را در عالم بی‌تفاوتی و شادی کاذب سپری کند (کوثری نیا،۲۰۱۱).

ارتباط بین جرم و سوءمصرف مواد مخدر در برخی مطالعات گزارش شده است (شکاری و افتخاری،۲۰۱٤). این ارتباط زمانی که سوءمصرف منظم و یا به‌صورت وابستگی به موادی از قبیل هروئین و کوکایین باشد بسیار قوی‌تر است. بسیاری از معتادان هزینه تهیه مواد را برای اعتیاد خود از طریق جرایم اکتسابی مانند سرقت از منازل، مغازه‌ها و کلاه‌برداری به دست می‌آورند و مشخص است که با افزایش مصرف مواد اعتیادآور مجرمانه همراه است و میزان اشتغال به این جرایم در طول دور اعتیاد افزایش می‌یابد (گاسوپ[1]،۲۰۰۵).

1- Gossop

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

درباره میزان اعمال مجرمانه، شواهد زیادی رابطه بین مصرف انواع مواد و انواع مختلف جرایم را تأیید می‌کنند (بنت و هالووی[1]،۲۰۰۵). محققان دریافتند کسانی که الکل، ماریجوانا و مواد سخت مصرف می‌کنند به‌طور معناداری درگیر فعالیتهای کجروانه می‌شوند (وایتفورد[2]،۲۰۰۷). بین[3] (۲۰۰۸) دریافت که مصرف‌کنندگان به پول نیاز دارند تا به عادتهایشان بپردازند و مواد باعث می‌شود که آنها رفتارهای آسیب‌زا انجام دهند؛ و سرقت، جرم بسیار شایع در میان مصرف‌کنندگان مواد است (آلتوسلر و برون استین[4]، ۱۹۹۱). وایت[5] و همکاران (۱۹۸۵) دریافتند که مصرف الکل، ماری‌جوانا و مواد سخت با جرایم کوچک (دزدیهای کوچک و تخریب اموال عمومی) و جرایم اموال (دزدیهای بزرگ و برنامه‌ریزی‌شده) مرتبط است.

درحال‌حاضر نزدیک به ۷۰ درصد زندانیان کشور به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم به‌واسطه جرایم مرتبط با مواد مخدر در زندان به سر می‌برند (گزارش رئیس قوه قضاییه ایران در جلسه مسئولان عالی قضایی کشور،۲۰۱۷). این جمعیت انرژی زیادی از کشور را در بخشهای گوناگون مصروف خود ساخته‌اند و همین مسئله بی‌تأثیر در بروز ناامنی نبوده و نیست و این موضوع خود می‌تواند انگیزه‌ای قوی برای تحقیقاتی این‌چنینی باشد.

بنابراین بسیاری از جرایم ناشی از مواد مخدر است و بخش قابل‌توجهی از جرایم توسط معتادان و مرتبطان مواد مخدر انجام می‌شود. تحقیقات نشان داده که اهم جرایم ارتکابی معتادان به مواد مخدر، سرقت، خیانت‌درامانت، تقلب، خودفروشی و تحریک دیگران به استعمال مواد مخدر و توزیع آن است. حتی نوع ماده‌ای که معتاد به آن اعتیاد دارد، در نوع جرم ارتکابی مؤثر است (غفاری و روح‌الامینی،۲۰۱۶). جرایم مربوط به مواد مخدر که

1- Bennett & Holloway
2- Whiteford
3- Bean
4- Altschuler& Brounstein
5- White

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

صدمات جبران‌ناپذیری را به کشور ما وارد ساخته است، معمولا به دو شکل قاچاق و اعتیاد بروز و ظهور دارد. بدیهی است که آسیبهای ناشی از قاچاق و مصرف مواد مخدر انکارناپذیر است و چه بسیار جنایات و نابهنجاریهای اجتماعی که از آثار تبعی قاچاق و مصرف مواد مخدر دامنگیر جامعه شده است.

ضرورت انجام این پژوهش به این دلیل است که استان لرستان نیز از این بلای خانمان‌سوز و جرایم مربوط به آن مصون نیست. طبق آمار موجود، بیش از ۵۰ درصد از زندانیان لرستان را معتادان تشکیل می‌دهند (گزارش سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی استان لرستان،۲۰۱۷) که یا در ارتباط با جرایم مربوط به مواد مخدر در زندانند و یا به دلیل ارتکاب جرایمی که ناشی از مواد مخدر بوده در زندان به سر می‌برند. به‌عنوان‌مثال سرقت، نزاع و درگیری، رابطه نامشروع و ... مصرف کراک و شیشه در لرستان به‌ویژه در میان نسل جوان به‌صورت چشمگیری دیده می‌شود. فروپاشی خانواده‌ها، از بین رفتن استعدادها، رواج فساد و تباهی و ناهنجاریهای اخلاقی از آثار این پدیده شوم است. به همین دلیل این پژوهش به دنبال این است که به بررسی رابطه مصرف مواد مخدر و ارتکاب جرم در بین دو گروه معتادان مجرم و مجرمان غیرمعتاد بپردازد و با مقایسه این دو گروه به این سؤال پاسخ دهد که چه ارتباطی بین مصرف مواد مخدر و ارتکاب جرم وجود دارد؟

پیشینه تجربی

- بررسی رابطه خود کنترلی با تمایل نوجوانان به مصرف مواد مخدر عنوان پژوهش بشیریان و همکاران (۲۰۱۲) بود. این پژوهش، یک مطالعه توصیفی مقطعی بود. جامعه آماری آن دانش‌آموزان پسر شهر همدان که به روش تصادفی ساده انتخاب شده‌اند، بود. نتایج تحقیق نشان داد بین خود کنترلی و سابقه مصرف سیگار و نیز بین خود کنترلی و مصرف مواد مخدر، قصد مصرف مواد مخدر و نگرش نسبت به مواد رابطه وجود دارد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

- بررسی رابطه اعتیاد به مواد مخدر و سرقت داخل خودرو عنوان پژوهش علیوردی‌نیا (۲۰۱۳) بود. روش تحقیق پژوهش، پیمایشی و از نوع مقطعی بود. جمع‌آوری اطلاعات از طریق ابزار پرسشنامه صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش عبارت بود از کلیه متهمینی که توسط آگاهی شهر تهران به جرم سرقت داخل خودرو در زمستان ۲۰۱۳ دستگیر شده‌اند که این تعداد ۱۹۰ نفر بودند که صورت تمام شماری موردبررسی قرار گرفتند. یافته‌های تحقیق نشان داد که اعتیاد به مواد مخدر با سرقت داخل خودرو رابطه مستقیم و معنادار دارد.
- ارتباط پیشینه جرم‌شناسی و گرایش به مواد مخدر در معتادان خودمعرف عنوان پژوهش قربانی و همکاران (۲۰۱٤) بود. هدف از انجام این پژوهش ارتباط پیشینه جرم‌شناسی و گرایش افراد به سوءمصرف مواد مخدر بود. در این مطالعه مورد و شاهد همسان شده و گروه مورد ۱۲۰ نفر از مراجعه‌کنندگان به کلینیک ترک اعتیاد مرکز آموزشی درمانی بودند. گروه شاهد نیز ۱۲۰ نفر همسان ازلحاظ سن و جنس هستند. نتایج تحقیق نشان داد که مصرف الکل در ٦۰ درصد موردها و ۱۸ درصد شاهدها وجود داشت که این اختلاف بین دو گروه معنی‌دار بود.
- بررسی اپیدمیولوژیک مجرمان مصرف‌کننده مواد روان‌گردان در زندان مرکزی ارومیه عنوان تحقیق شکاری و افتخاری (۲۰۱٤) بود. جامعه آماری این تحقیق شامل ۵۹ نفر زندانی که به علت ارتکاب جرایم متعدد زندانی شده بودند، بود. روش انجام این پژوهش توصیفی مقطعی بوده و ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بود. نتایج تحقیق نشان داد که اکثر مجرمان به شیشه اعتیاد دارند که این ماده روانگردان علت اصلی ارتکاب جرم است. در بین ۵۹ زندانی، ۱۵ مجرم محکوم به حبس و اعدام بودند که بیانگر سنگینی و شدت جرم ارتکابی آنان بود. یافته‌های تحقیق نشان داد که ارتباط معنی‌داری بین مصرف مواد روانگردان محرک و نوع جرم و سابقه قبلی حبس وجود ندارد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

- بررسی جرم شناختی رابطه میان اعتیاد به مواد مخدر و روان‌گردان و ارتکاب سرقت در کرمان عنوان پژوهش غفاری و روح‌الامینی در سال ۲۰۱۵ بود. جامعه آماری این تحقیق زندانیانی معتادی بودند که به علت سرقت در زندان به سر می‌بردند و تعداد ۱٦۵ نفر از آنها موردبررسی قرار گرفته‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که عللی مانند فقر و بیکاری، دسترسی به مواد مخدر، دوستان ناباب، شرایط نامساعد خانوادگی از علل جرم است.

چایکن و چایکن[1] (۱۹۹۰)، تحقیقاتی را درزمینه رابطه مواد مخدر –جرم انجام دادند. روش انجام این مطالعه به‌صورت پیمایشی بود. جامعه آماری این تحقیق مصرف‌کنندگان مواد مخدر بودند. آنها به این نتیجه رسیدند که سطوح بالای مصرف مواد با سطوح بالای ارتکاب جرم در ارتباط است. آنها مشاهده کردند که سوءمصرف‌کنندگان مواد خاصی، با ارتکاب انواع خاصی از جرایم ارتباط دارند. آنها بیان کردند که رابطه مواد –جرم در این تحقیقات، مربوط به تنوع خرده گروهها (سن، نژاد و جنس) است.

پراکندگی ارتباط مواد –جرم عنوان پژوهش ماکاوی و همکاران (۲۰۰۰) بود. این تحقیق در کشور استرالیا انجام شد. محققان در این مطالعه با انجام آزمایش ادرار و مصاحبه، افراد حاضر در تحقیق را در ٦ طبقه مصرف‌کننده مواد و ۸ طبقه رفتارهای مجرمانه دسته‌بندی کردند. این نتایج تفاوتهایی را در رابطه انواع مواد و انواع جرم نشان داد. بیشتر مجرمان جرایم اموال، آزمایش مواد افیونی آنها مثبت درآمد (۵۵ درصد) که این اندازه در مقایسه با آزمایش مثبت متهمان جرایم مرتبط با مواد (۳۸ درصد) و جرایم خشن (۳۲ درصد) بیشتر است. بیشتر متهمان جرایم مرتبط با مواد، آزمایش کانابیس[2] آنها مثبت درآمد (۷٦ درصد) که این اندازه در مقایسه با آزمایش مثبت مجرمان جرایم اموال (۵۲ درصد) و جرایم خشن (٤٦ درصد)، بیشتر است.

1- Chaiken & Chaiken
2 - Cannabis

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

سامرز و همکاران (۲۰۰۷) در مصاحبه با ۳۰ نفر مصرف‌کننده شیشه در کالیفرنیای جنوبی، به بررسی رابطه بین مصرف شیشه و جرایم خشن پرداختند و دریافتند که مصرف‌کنندگان شیشه، در مقایسه با مصرف‌کنندگان مواد دیگر، بیشتر مرتکب جرایم خشن می‌شوند.

گیزی و گرکین[1] (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان مصرف شیشه و رفتارهای مجرمانه به دنبال گسترش درک ما از جایگاه شیشه در تحقیقات مواد و جرم است. از طریق مطالعه پرونده‌های دادگاه و مصاحبه با ۲۰۰ متخلف زندانی شده در کلورادوی غربی، این تحقیق به بررسی خصوصیات مصرف‌کنندگان شیشه و شناسایی جایگاه این مصرف‌کنندگان در رابطه مواد – جرم پرداخت. این تحقیق، رفتارهای مجرمانه مصرف‌کنندگان شیشه را با سایر مصرف‌کنندگان مواد مقایسه کرد. نتایج تحقیق نشان داد که زمان خماری و زندانی بودن، مصرف‌کنندگان شیشه بیشتر از سایر مصرف‌کنندگان مواد است. همچنین میزان پرونده‌های مجرمانه برای مصرف‌کنندگان شیشه زیاد است و این مصرف‌کنندگان، در مقایسه با سایر مصرف‌کنندگان مواد، بیشتر مرتکب جرایم اموال می‌شوند.

با توجه به بررسی تحقیقات تجربی انجام شده در داخل و خارج کشور در این حوزه، هنوز جای این نکته در پژوهشها خالی است که آیا نوع مواد مخدر مصرفی بر ارتکاب جرم و همچنین نوع جرم تأثیر دارد؟ آیا شاخصهای روانی، اجتماعی و اقتصادی از جمله پیوند افتراقی، خودکنترلی و وضعیت اقتصادی بر ارتکاب جرم در میان معتادان مؤثر است؟ ازآنجایی‌که تاکنون در هیچ پژوهشی به‌طور مستقیم به بررسی این موضوع پرداخته نشده است، و همچنین در تحقیقات انجام شده تنها به بررسی یک گروه (معتاد مجرم) پرداخته شده است و معتادان غیرمجرم ازلحاظ نوع مواد مصرفی و همچنین شاخصهای شاخصهای روانی، اجتماعی و اقتصادی در مقایسه با گروه معتاد مجرم بررسی نشده‌اند، این امر انجام چنین پژوهشی را الزامی می‌کند.

1 - Gizzi & Gerkin

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

چارچوب نظری

با توجه به پیچیدگی مسئله بزهکاری می‌توان گفت که هیچ یک از نظریه‌های انحرافات، از چنان جامعیتی برخوردار نیستند که بتوان بر اساس آن گرایش افراد را به بزهکاری تبیین کرد. ازاین‌رو چنانچه این مسئله به‌طور علمی و عینی موردبررسی قرار گیرد، به‌ناچار باید به تلفیق جنبه‌های همگرایی نظریه‌های موجود پرداخته و درنهایت به تدوین چارچوب نظری تحقیق با توجه به فرضیات موردبررسی پرداخت. بدین منظور با توجه به بررسی نظریات جرم و بزهکاری در دیدگاههای مختلف به بیان نظریاتی که پاسخگوی فرضیات پژوهش است و چارچوب نظری پژوهش را تشکیل می‌دهد پرداخته شده است.

گات فردسن و هیرشی[1] (۱۹۹۰) معتقدند افراد با خودکنترلی قوی می‌تواند در برابر خشنودی کاذب ناشی از انحرافات مقاومت کنند. بالعکس، خودکنترلی ضعیف باعث رفتارهای مجرمانه می‌شود. گاتفردسن و هیرشی ضعف خود کنترلی را در دوران اولیه زندگی به‌عنوان عاملی پایدار و متشکل از شش جزء تشریح کردند (عباسی اسفجیر و همکاران،۲۰۱۶). بر اساس نظر گات فردسن و هیرشی، افرادی که خودکنترلی ندارند، به رفتارهای هیجانی و احساسی و اعمال فیزیکی به جای اعمال ذهنی، کارهای پرخطر، عجولانه و غیر زبانی گرایش می‌یابند و به همین دلیل به اعمال مجرمانه و قانون‌شکنانه دست می‌زنند (علیوردی‌نیا،۲۰۱۲)؛ بنابراین خود کنترلی پایین یکی از عوامل ارتکاب جرم است.

از نظر ساترلند افراد از طریق ارتباط با دیگران که حامل هنجارهای تبهکارانه هستند بزهکار یا تبهکار می‌شوند. نظریه پیوند افتراقی در حوزه جامعه‌شناسی انحرافات به تأثیر میزان ارتباطات و میزان همجورای و یا همنشینی افراد با اشخاص کج‌رو یا منحرف تأکید دارد. به نظر ساترلند اکثر رفتار بزهکارانه درون گروههای نخستین به‌ویژه گروه همالان

1 - Gottfredson& Hirschi

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

فراگرفته می‌شود رفتار بزهکارانه یاد گرفتنی است: یعنی موروثی و تقلیدی نیست و کسی که بزهکاری یاد نگرفته باشد نمی‌تواند رفتار بزهکارانه داشته باشد. ۲-رفتار بزهکارانه را در فرایندی ارتباطی و طی کنش متقابل با دیگران یاد می‌گیرند. این ارتباط در بیشتر موارد زبانی است ولی ارتباطات اشاره‌ای را هم شامل می‌شود (عباسی اسفجیر و همکاران،۲۰۱۶).

بکر[1](۱۹۶۸) با تأکید بر اینکه جرم یک فعالیت اقتصادی است، معتقد است: مجرم عقلانی رفتار می‌کند و پس از تحلیل هزینه، فایده و مقایسه هزینه‌ها و منافع جرم نسبت به ارتکاب جرم تصمیم‌گیری می‌کند. چنانچه منافع مورد انتظار جرم مانند درآمدهای حاصله از اعمال مجرمانه از هزینه‌های مورد انتظار آن مانند مجازات بیشتر باشد، عمل جرم انجام می‌شود؛ یعنی با افزایش احتمال محکومیت و مجازات مجرم، مطلوبیت مورد انتظار کاهش می‌یابد که در نتیجه آن انگیزه ارتکاب جرم نیز کاهش می‌یابد. بر اساس تئوری بیکر، مطلوبیت مورد انتظار جرم برای افراد بیکار و فقیر بیشتر از افراد شاغل است که بر این ساس بیکاران و فقرا انگیزه بیشتری برای ارتکاب جرم نسبت به افراد شاغل دارند. درواقع جرم برای افراد بیکار، فقیر و در معرض نابرابری درآمد، منافعی مانند دسترسی به اموال و دارایی دیگران را در پی دارد و از سوی دیگر هزینه فرصت ارتکاب جرم برای این افراد نسبت به افراد شاغل کمتر است که این مسئله احتمال ارتکاب جرم را در افراد بیکار و فقیر نسبت به شاغل بیشتر می‌کند.

مطابق نظریه پیوند افتراقی ساترلند نزدیکان و همسالانی که بزهکار باشند، تأثیر زیادی بر تشکیل و تقویت نگرش بزهکارانه می‌گذارد و فرد را به سوی بزهکاری سوق می‌دهند. نظریه پیوندافتراقی محتوای اجتماعی بزهکاری را در نظر دارد و فرد بزهکار را در جایگاه اجتماعی او از حیث رابطه‌اش با خانواده، محله، رفقا و مصاحبان در نظر می‌گیرد. پیوستن به بزهکاران یا جدا شدن از غیر بزهکاران (پیوند افتراقی) به فراگیری مطالبی می‌انجامد که موافق تخلف

1 - Becker

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

از قوانین است. مکرر و قالبی بودن مطالب تشویقی درباره بزهکاری و قانون‌شکنی در قیاس با فراگرفته‌های ضد بزهکاری منجر به پذیرش بزهکاری می‌شود. هم‌چنین می‌توان گفت که روشهای خنثی‌سازی فرد و بی‌اعتنا ساختن او نسبت به قوانین و اعتقادهای سنتی جوامع که با شنیدن مطالبی بر ضد قوانین و مشاهده مکرر بزهکاری همراه است و نیز تحت‌تأثیر توجیه بزهکاران درباره بزهکاری قرار گرفتن و پذیرفتن مطالبی چون «کارهایی که مردم بزه می‌دانند، به کسی آسیبی نمی‌رساند» و «نیروهای انتظامی به همه بدگمان‌اند» راه را برای بزهکاری کسانی که با این قبیل بزهکاران پیوند اجتماعی می‌یابند، یعنی فرزندان، اقوام و دوستان آنها یا کسانی که با آنها در یک ساختمان یا یک محله زندگی می‌کنند، یا براثر کسب‌وکار و تحصیل با آنها تماس پیدا می‌کنند، هموار می‌کند (علمی و تقوی،۲۰۱۱).

بر اساس نظر گرگوری و بوسه[1] (۲۰۰۶) مصرف مواد مخدر صنعتی از جمله کراک و شیشه ارتکاب به جرایم خشونت‌آمیز را تأیید می‌کنند. معتادان به مواد مخدر صنعتی ممکن است پس از سرخوشی رسیده به اوج کراک، جسارت بیشتری پیدا کنند و دست به اعمال خطرناک‌تر بزنند. پس از اتمام دوره اوج لذت درهم‌شکستگی معتاد شروع می‌شود و وقتی پول یا کراک آنها ته کشید و یا کاملا از پای افتادند، ممکن است در آنها دوره علائم شدید ترک ایجاد شود که معمولا همراه با بدبینی و روان‌پریشی است و منجر به بروز رفتارهای خشن و نامعقول می‌شود. برای تأمین هزینه اعتیاد به راههای غیرقانونی بیشتری متوسل می‌شود برای مثال سرقت ممکن است بدون خشونت یا در صورت رویارویی با دیگران توأم با خشونت (سرقت، ضرب و شتم و حتی قتل) باشد. این واقعیتی است که اگر معتاد مواد مخدر صنعتی به دلیل عدم مصرف مواد بی‌طاقت شود، اختیارش را ازدست‌داده و نیز به عقوبت عملی که برای تأمین مواد خود انجام می‌دهد بی‌پروا و بی‌اعتنا می‌شود.

1- Garigory & Boseh

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

روش

این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری اطلاعات توصیفی از نوع علی –مقایسه‌ای (مقایسه بین دو گروه مجرم و غیرمجرم بر اساس معیار اعتیاد) بود. جامعه آماری این تحقیق دو گروه بود: –۱گروه آزمون: معتادان مجرمی که به علت ارتکاب جرم در زندان به سر می‌بردند. (ملاک انتخاب این افراد این بود که در زمان انجام پژوهش در زندان به سر ببرند. برای تکمیل پرسشنامه از این افراد به زندانهای استان مراجعه شده است). –۲گروه مقایسه: معتادان مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد که تابه‌حال جرمی را مرتکب نشده‌اند. (ملاک انتخاب این افراد این بود که تا زمان انجام پژوهش دارای سوءپیشینه و محکومیت کیفری نباشند). روش نمونه‌گیری آزمودنیها تصادفی بود. به این طریق که با مراجعه به زندانهای استان و اخذ لیست زندانیان معتاد، به شیوه تصادفی از آنها نمونه‌گیری به عمل آمد. روش نمونه‌گیری از گروه مقایسه نیز در دسترس بود. به‌این‌ترتیب با مراجعه به مراکز ترک اعتیاد با معتادانی که تابه‌حال جرمی را مرتکب نشده‌اند مصاحبه انجام شد. در این پژوهش ۱۵۰ نفر از معتادان مجرم که در زندان به سر می‌بردند و ۱۵۰ نفر از معتادان غیر مجرم مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد موردبررسی قرار گرفتند. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه بود. به‌منظور بررسی رابطه اعتیاد و ارتکاب جرم از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:

– جهت سنجش نوع مواد مخدر مصرفی از پرسشنامه محقق ساخته در سطح سنجش اسمی استفاده شد.

– جهت سنجش نوع جرم از پرسشنامه محقق ساخته در سطح سنجش اسمی استفاده شد.

– جهت سنجش عوامل اقتصادی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

– جهت سنجش پیوند افتراقی به‌عنوان یک عامل اجتماعی مؤثر بر ارتکاب جرم از پرسشنامه پیوند افتراقی علیوردی‌نیا (۲۰۱۳) استفاده شد. این پرسشنامه برگرفته از نظریه ایکرز است. سؤالات این پرسشنامه براساس مقیاس لیکرت تنظیم شده است. برای سنجش این مفهوم، از معرفهای سن اولین آشنایی با افراد مجرم، میزان نشست‌وبرخاست با افراد مجرم، مدت دوستی با افراد مجرم، تعداد دوستان مجرم، سابقه ارتکاب جرم و اعتیاد در خانواده و... استفاده شده است.

– جهت سنجش خود کنترلی به‌عنوان یک عامل روانی مؤثر بر ارتکاب جرم از پرسشنامه استاندارد خودکنترلی گراسمیک[1] و دیگران (۱۹۹۳) استفاده شد. این پرسشنامه ۲٤ سؤال دارد و شامل ٦ بعد (شتاب‌زدگی، راحت‌طلبی، خطرپذیری، ترجیح فعالیت جسمانی، خودمحوری، ابراز خشم) است.

جهت برآورد روایی پرسشنامه، از روایی محتوایی استفاده شد. برای ارزیابی روایی محتوایی از نظر متخصصان در مورد میزان هماهنگی محتوای ابزار اندازه‌گیری و هدف پژوهش، استفاده شده است. به همین جهت برای بررسی روایی محتوایی به شکل کمی، از دو ضریب نسبی روایی محتوا[2] CVR و شاخص روایی محتوا[3] CVI استفاده شده که نتایج آن در جدول (۱) ذکر شده است.

1 - Grasmick
2 -Content Validity Ratio (CVR)
3 -Content Validity Index (CVI)

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول (۱) ضریب نسبی و شاخص روایی محتوا پرسشنامه

متغیر	ضریب نسبی روایی محتوا (CVR)	شاخص روایی محتوا (CVI)
عوامل اقتصادی	۰/۷۹	۰/۷۹
عوامل اجتماعی (پیوند افتراقی)	۰/٦۱	۰/۸۱
عوامل روانی (خودکنترلی)	۰/۸۷	۰/۸۵
مدت زمان اعتیاد	۰/٦۵	۰/۹۲
نوع جرم	۰/۸٤	۰/۹۳

الف) شاخص روایی محتوا (CVI): هنگامی‌که شاخص روایی محتوا (CVI) از ۰/۷۹ بالاتر باشد روایی محتوایی مقیاس مورد تأیید قرار می‌گیرد. همان‌گونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود شاخص روایی محتوای تمامی آیتمها بالاتر ۰/۷۹ است؛ بنابراین شاخص روایی محتوایی تمامی آیتمها در محدوده قابل‌قبول است و مورد تأیید قرار می‌گیرد.

ب) ضریب نسبی روایی محتوا (CVR): روایی محتوا بر اساس جدول لاوشه برای نظر ۱۵ نفر از متخصصان حداقل ۰/٤۹ قابل‌قبول است؛ که در این پژوهش برای تمامی آیتمها در محدوده (۰/۸۷-۰/٦۱) قرار گرفت بنابراین ضریب نسبی روایی محتوایی تمامی آیتمها در محدوده قابل‌قبول است و مورد تأیید قرار می‌گیرد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول (۲) جدول لاوشه جهت تصمیم‌گیری ضریب نسبی روایی محتوا CVR

تعداد متخصصان	حداقل مقدار روایی	تعداد متخصصان	حداقل مقدار روایی
۵	۰/۹۹	۱۲	۰/۵۶
٦	۰/۹۹	۱۳	۰/۵٤
۷	۰/۹۹	۱٤	۰/۵٤
۸	۰/۷۸	۱۵	۰/٤۹
۹	۰/۷۵	۲۰	۰/٤۲
۱۰	۰/٦۲	۲۵	۰/۳۷
۱۱	۰/۸۹	۳۰	۰/۳۳

منبع: لاوشه، ۱۹۸٦؛ باسل و والتز، ۱۹۸٦

همچنین، پایایی ابزار اندازه‌گیری به روشهای مختلف موردسنجش قرار می‌گیرد که یکی از این روشها، روش محاسبه آلفای کرونباخ است. در این تحقیق به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، تعداد ۳۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب و پرسشنامه در اختیار آنها قرار گرفت و سپس از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) ذکر شده است.

جدول (۳) محاسبه آلفای مقیاسها

مقیاسها	α
عوامل اقتصادی	۰/۸۰
عوامل اجتماعی (پیوند افتراقی)	۰/۸۵
عوامل روانی (خود کنترلی)	۰/۸۷

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

با توجه به جدول (۳) مقدار آلفای کرونباخ تمامی مقیاسها از ۰/۷ بالاتر است و این نشان می‌دهد میزان آلفا در محدوده قابل‌قبول است و مورد تأیید قرار می‌گیرد.

یافته‌ها

توصیف نمونه

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان داد که ۹.۳ درصد از پاسخگویان ۱ تا ۳ سال سابقه اعتیاد دارند. ۱۸ درصد ٤ تا ٦ سال؛ ۱۲ درصد ۷ تا ۹ سال و ۵۰.۳ درصد ۱۰ و بالای ۱۰ سال سابقه اعتیاد دارند. اکثر پاسخگویان بالای ۱۰ سال سابقه اعتیاد دارند. ٤۲.٦ درصد از مجرمان معتاد نوع مواد مخدر مصرفی آنها صنعتی، ۲٦ درصد سنتی و ٤۷ درصد از هر دو مواد استفاده می‌کنند؛ همچنین ۳٦.٦ درصد از مجرمان غیر معتاد نوع مواد مصرفی آنها صنعتی، ۳۲.٦ درصد سنتی و ۳۰.٦ درصد از هر دو مواد استفاده می‌کنند.

۲ درصد از مجرمان معتادی که در زندان به سر می‌برند جرمشان قتل، ۳۸.۷ درصد سرقت، ۲۲ درصد قاچاق و خریدوفروش مواد مخدر، ۷. درصد زنا، ۲.۷ درصد فساد مالی، ۲ درصد تجاوز به تجاوز به حقوق دیگران به اشکال متفاوت، ۳.۳ درصد همسر آزاری، ۷. تجاوز جنسی به کودکان، ۲.۷ درصد زورگیری و راهزنی و ۱۱.۳ درصد به علت خشونت و شرارت. اکثر معتادان مجرم به علت سرقت محکوم به حبس شده‌اند.

آزمون فرضیه‌ها

جدول شماره (٤) فراوانی جرم بر اساس نوع مواد مخدر مصرفی معتادان را نشان می‌دهد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول (٤) توزیع فراوانی جرم بر اساس نوع مواد مخدر مصرفی معتادان

متغیر		فراوانی		کل
		معتاد غیر مجرم	معتاد مجرم	
نوع مواد مخدر مصرفی	صنعتی	۳٦.٦	٤۲.٦	۳۹.٦
	سنتی	۳۲.٦	۲٦.۰	۲۹.۳
	هردو	۳۰.٦	۳۱.۳	۳۱.۰
کل		۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

با توجه به نتایج جدول (٤) مصرف مواد مخدر صنعتی در بین معتادان مجرم بیشتر از معتادان غیر مجرم است؛ درصورتی‌که معتادان غیر مجرم بیشتر از مواد مخدر سنتی استفاده می‌کنند.

جدول (٥) آزمون خی دو استقلال بین نوع مواد مخدر مصرفی و ارتکاب جرم

χ^2	٥.٥۸۳
Df	۲
P	۰.۰۱۱

جدول (٥) آزمون خی دو را نشان می‌دهد؛ با توجه به سطح خطای به دست آمده که از عدد ۰.۰٥ کوچک‌تر است (۰.۰٥۱)، می‌توانیم نتیجه بگیریم که بین دو متغیر نوع مواد مخدر مصرفی و ارتکاب جرم رابطه وجود دارد.

جدول (٦) آزمون وی کرامر (شدت همبستگی) بین متغیرهای نوع مواد مخدر مصرفی و ارتکاب جرم

آماره	مقدار	P
Phi	۳۳۲.	۰.۰۰۱
Cramer's V	۳۳۲.	۰.۰۰۱
N	۳۰۰	

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

با توجه به نتایج آزمون وی کرامر در جدول (٦) مقدار ضریب همبستگی ۳۳۲. است؛ همچنین سطح معنی‌داری (sig) پایین‌تر از مقدار۰/۰۵ است؛ لذا فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی بین نوع مواد مخدر مصرفی و ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؛ بنابراین با توجه به نتایج ارائه‌شده در جداول بالا می‌توان نتیجه گرفت معتادان مجرم بیشتر از مواد مخدر صنعتی استفاده می‌کنند.

فرضیه دوم: بین معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر وضعیت اقتصادی تفاوت وجود دارد

جدول شماره (٦) وجود رابطه بین متغیرهای وضعیت اقتصادی و ارتکاب جرم را نشان می‌دهد.

جدول (٦) آزمون همبستگی خی دو بین متغیرهای وضعیت اقتصادی و ارتکاب جرم

آماره	
χ^2	١٦.٣٢٣
Df	٢
P	.٠٢٠

جدول (٦) نتایج آزمون خی دو را نشان می‌دهد؛ با توجه به مقدار خطای به دست آمده که از عدد ۰.۰۵ کوچک‌تر است (۰۲۰.)، می‌توانیم نتیجه بگیریم که بین دو متغیر وضعیت اقتصادی و ارتکاب جرم رابطه وجود دارد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول (۷) آزمون t گروههای مستقل جهت مقایسه معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر وضعیت اقتصادی

	آزمون Levene برابری واریانس		آزمون t جهت برابری میانگینها					
	F	p	T	df	p	MD	Lower	Upper
فرض برابری واریانسها	۷.۷۸۲	۰.۰۰۶	٤.۱۹	۲۹۸	۰/۰۰۰	۰.۹۷۳۳	۱.٤۲۹٦٤	۰.٥۱۷۰۲
فرض نابرابری واریانسها			٤.۱۹	۲۸۰.۹۸۰	۰/۰۰۰	۰.۹۷۳۳	۱.٤۲۹٦۷	۰.٥۱٦۹۱

با توجه به نتایج آزمون لون مشخص است که سطح خطا کوچک‌تر از مقدار۰/۰۵ است فرض H^1 پذیرفته و فرض H^0 رد می‌شود؛ بنابراین واریانس گروهها با هم برابر نیستند و در جدول بالا سطر نابرابری واریانس بررسی می‌شود.

تفسیر نتایج آزمون t (p=۰/۰۰، t=۰.۹۱٤) گویای آن است که میانگین میزان عوامل اقتصادی (میزان درآمد ماهیانه، میزان ثروت و دارایی، میزان توانایی برای مسافرت و تفریح، شاغل بودن، و...) در بین دو گروه، افراد معتاد مجرم (M=۳.۲) و افراد معتاد غیر مجرم (M=۱.۷) تفاوت معناداری با یکدیگر داشته. چون سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است می‌توان گفت میانگین این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم تفاوت معناداری داشته‌اند. با توجه به اینکه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت هستند میانگین گروه اول (معتادان مجرم) بیشتر از گروه دوم (معتادان غیرمجرم) است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت عوامل اقتصادی در ارتکاب جرم در بین معتادان مؤثر بوده است.

جدول شماره ۸ وجود رابطه بین متغیرهای وضعیت پیوند افتراقی (میزان ارتباطات و میزان همجورای و یا همنشینی با اشخاص مجرم) و ارتکاب جرم را نشان می‌دهد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول (۸) آزمون خی دو بین پیوند افتراقی و ارتکاب جرم

χ^2	١٤.٤٢١
df	٢
P	.٠١١

جدول (۸) آزمون خی دو را نشان می‌دهد؛ با توجه به اینکه خطای به دست آمده از عدد ۰.۰۵ کوچک‌تر است (.۰۱۱)، می‌توانیم نتیجه بگیریم که بین دو متغیر پیوند افتراقی و ارتکاب جرم همبستگی وجود دارد.

جدول (۹) آزمون t گروههای مستقل جهت مقایسه معتادان مجرم و غیرمجرم از نظر پیوند افتراقی (همنشینی با افراد مجرم)

گروهها	n	M	SD
معتادان مجرم	١٥٠	٩.٤٢٠٠	٦.٢٥٩٧٨
معتادان غیر مجرم	١٥٠	٣.٧٨٩٧	٥.١٤٠٤٣

	آزمون Levene برای برابری واریانس		آزمون t جهت برابری میانگینها					
	F	p	t	df	p	MD	Lower	Upper
فرض برابری واریانسها	٣.٩٨٨	٠.٠٤٧	٨.٥١٨	٢٩٨	٠/٠٠٠	٥.٦٣٣٣٣	٤.٣٣١٨١	٦.٩٣٤٨٥
فرض نابرابری واریانسها			٨.٥١٨	٢٨٧.١٣٨	٠/٠٠٠	٥.٦٣٣٣٣	٤.٣٣١٦١	٦.٩٣٥٠٥

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

با توجه به نتایج آزمون لون مشخص است که سطح خطا بالاتر از مقدار۰/۰۵ است، فرض H^1 رد و فرض H^0 پذیرفته می‌شود؛ بنابراین واریانس گروهها با هم برابر هستند و در جدول بالا سطر برابری واریانس بررسی می‌شود.

تفسیر نتایج آزمون t (t=۰.۹۱٤ ،p=۰/۰۰) گویای آن است که میانگین پیوند افتراقی (میزان ارتباطات و میزان همجورای و یا همنشینی با اشخاص مجرم) در بین دو گروه، افراد معتاد مجرم (M=۹.٤۲) و افراد معتاد غیر مجرم (M=۳.۷۸) تفاوت معناداری با یکدیگر داشته. چون سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است می‌توان گفت میانگین این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم تفاوت معناداری داشته‌اند. با توجه به اینکه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت هستند میانگین گروه اول (معتادان مجرم) بیشتر از گروه دوم (معتادان غیرمجرم) است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت عوامل اجتماعی (پیوند افتراقی) در ارتکاب جرم در بین معتادان مؤثر بوده است.

جدول شماره (۱۰) وجود رابطه بین متغیرهای وضعیت خود کنترلی (به معنای توان افراد در محدودساختن خویش) و ارتکاب جرم را نشان می‌دهد.

جدول (۱۰) آزمون خی دو بین خود کنترلی و ارتکاب جرم

χ^2	۱۳.٤۵۱
df	۲
p	۰.۰۰۱

جدول (۱۰) آزمون خی دو را نشان می‌دهد؛ با توجه به معیار تصمیم به دست آمده که از عدد ۰.۰۵ کوچک‌تر است (۰۰۱.)، می‌توانیم نتیجه بگیریم که بین دو متغیر خود کنترلی و ارتکاب جرم همبستگی وجود دارد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول (۱۱) آزمون t گروههای مستقل جهت مقایسه معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر خود کنترلی

گروهها	n	M	SD
معتادان مجرم	۱۵۰	۷٤.٦٤۰۰	۲۱.۰٤۳۹۹
معتادان غیر مجرم	۱۵۰	٦۸.۹۵۳۳	۱۸.۸۹۷۹٤

	آزمون Levene برای برابری واریانس		آزمون t جهت برابری میانگینها					
	F	p	t	df	p	MD	Lower	Upper
فرض برابری واریانسها	۰.۹٦۵	۰.۳۲۹	۲.٤٦۲	۲۹۸	۰/۰۱	۵٦۸٦٦۷	۱.۱٤٤۹۲	۱۰.۲۳۱٤۱
فرض نابرابری واریانسها			۲.٤٦۲	۲۹۸.٦۱۸	۰/۰۱	۵.٦۸٦٦۷	۱.۱٤٤۷۱	۱۰.۲۳۱٦۳

با توجه به نتایج آزمون لون مشخص است که سطح خطا بزرگ‌تر از مقدار۰/۰۵ است فرض H^1 رد و فرض H^0 پذیرفته می‌شود؛ بنابراین واریانس گروهها با هم برابر هستند و در جدول بالا سطر برابری واریانس بررسی می‌شود.

تفسیر نتایج آزمون t (sig=۰/۰۰، t=۰.۹۱٤) گویای آن است که میانگین میزان عوامل روانی (خودکنترلی) در بین دو گروه، افراد معتاد مجرم (M=۷٤.٦٤) و افراد معتاد غیر مجرم (M=٦۸.۹۵) تفاوت معناداری با یکدیگر داشته. چون سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است می‌توان گفت میانگین این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم تفاوت معناداری داشته‌اند. با توجه به اینکه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت هستند میانگین گروه اول (معتادان مجرم) بیشتر از گروه دوم (معتادان غیرمجرم) است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که عوامل روانی (خودکنترلی) در ارتکاب جرم در بین معتادان مؤثر بوده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جدول شماره ۱۲ فراوانی مدت زمان اعتیاد با سابقه جرم را نشان می‌دهد.

جدول (۱۲) رابطه بین مدت زمان اعتیاد با سابقه جرم

		سابقه ارتکاب جرم										
		۱ بار	۲ بار	۳ بار	٤ بار	٥ بار	٦ بار	۷ بار	۸ بار	۱۰ بار	۱۱ بار به بالا	بدن سابقه
مدت زمان اعتیاد	۱ تا ۳ سال	٤	۳	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۹
	٤ تا٦ سال	٤	٦	٤	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۹
	۷ تا۹ سال	٥	٤	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۲۲
	۱۰ سال به بالا	٥	۱۸	۲۰	۱۳	۸	٥	۱	۲	٤	۱۹	۷۰
کل		۳۰۰										

با توجه به آمار ارائه‌شده در جدول (۱۲) افرادی که مدت زیادی اعتیاد داشته‌اند سابقه ارتکاب به جرم آنها بیشتر است؛ به‌گونه‌ای که افرادی که۱۰ سال به بالا اعتیاد داشته‌اند بیشترین سابقه ارتکاب به جرم را دارند.

جدول (۱۳) نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن بین رابطه مدت زمان اعتیاد با سابقه جرم

ضریب همبستگی اسپیرمن				
مدت زمان اعتیاد	سابقه ارتکاب جرم			
۰.۲۷۰**	۱.۰۰۰	r	سابقه ارتکاب جرم	ضریب همبستگی
۰.۰۰۰	.	p		
۳۵۰	۳۵۰	n		
۱.۰۰۰	۰.۲۷۰**	r	مدت زمان اعتیاد	
.	۰.۰۰۰	p		
۳۵۰	۳۵۰	n		

** ۰/۰۱ >p

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

در جدول (۱۳) نتایج ضریب همبستگی پیرسون جهت رابطه بین مدت زمان اعتیاد با سابقه جرم بیان شده است؛ سطح معناداری (۰/۰۱) نشان می‌دهد که این دو متغیر در سطح ۹۹ درصد با یکدیگر رابطه دارند.

بحث

بر اساس مطالعات و تحقیقات، رفتارهای بزهکارانه ناشی از اعتیاد، امری اجتناب‌ناپذیر است و اعمال بزهکارانه معتادان و مرتبطان با دیگر جرایم موادمخدر از قبیل قاچاق، حمل، نگهداری و ... بسیار زیاد و متنوع است. حتی در کشورهایی که دولت خود مواد مخدر در اختیار معتادان قرار داده است باز هم اعمال بزهکارانه کاهش نیافته است؛ بنابراین «رابطه اعتیاد و بزهکاری یک پدیده دائمی و عمومی غیرقابل‌اجتناب» تلقی می‌شود. این رفتار مجرمانه صرفا جنبه اقتصادی و مادی ندارد و ناشی از ناهنجاریهای رفتاری است. هدف اصلی از انجام این پژوهش بررسی رابطه جرم با اعتیاد است. برای تبیین این رابطه در بخش مبانی نظری از نظریه‌پردازانی همچون ساترلند، بکر، هیرشی، گرگوری و بوسه... استفاده شد.

با توجه به یافته‌ها، میان نوع مواد مخدر مصرفی (صنعتی و سنتی) با ارتکاب جرم در بین معتادان مجرم و غیر مجرم تفاوت وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که می‌توان گفت معتادان مجرم بیشتر از مواد مخدر صنعتی استفاده می‌کنند و مصرف مواد مخدر سنتی بیشتر در میان معتادان غیر مجرم رایج است. نتایج این بخش با نتایج تحقیقات علیوردی‌نیا (۲۰۱٤)، گیزین و گرگین (۲۰۱۰) و شکاری و افتخاری (۲۰۱٤) همسو است. در تبیین این موضوع می‌توان گفت اثر برخی از مخدرهای صنعتی درواقع ترکیبی از اثر مخدرهای سنتی با مواد شیمیایی هستند. برای نمونه تریاک تنها سستی‌زا و یا ماده‌ای همچون حشیش توهم‌زاست؛ اما مخدر صنعتی مانند شیشه، اثری ترکیبی از توهم‌زایی و تحرک بخشی دارد؛ بنابراین اثرات زیانبار بیشتری بر فرد وارد خواهند کرد از جمله حالت تشویش، کابوسهای وحشتناک شبانه، شوریدگی فکری،

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

رفتار بی‌باکانه، عدم شناخت زمان و مکان، گیجی، سرگردانی... را به دنبال دارد.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که بین معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر وضعیت اقتصادی تفاوت وجود دارد.

به بیانی وضعیت اقتصادی در ارتکاب جرم در بین معتادان مؤثر بوده است؛ و معتادانی که ازلحاظ اقتصادی ضعیف‌تر هستند بیشتر دست به ارتکاب جرم می‌زنند. نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج تحقیق کوثری‌نیا (۲۰۱۱) همسو است. در تبیین این موضوع می‌توان از نظریه بکر اقتصادان آمریکایی استفاده کرد از نظر بکر پدیده جرم در دستگاه هزینه–فایده فرموله می‌شود و فرد مجرم مطلوبیت انتظاری حاصل از ارتکاب جرم را بیش از هزینه‌های انتظاری ارتکاب جرم محاسبه کرده و درنهایت به این نتیجه می‌رسد که اقدام به یک عمل خلاف قانون کند و به سود این شخص است که نقص قانون و هنجارشکنی را انجام دهد.

از دیگر یافته‌های پژوهش این بود که بین معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر پیوند افتراقی (همنشینی با افراد مجرم) تفاوت وجود دارد. به‌گونه‌ای که میانگین میزان پیوند افتراقی در بین دو گروه، افراد معتاد مجرم (M=۹.٤۲) و افراد معتاد غیر مجرم (M=۳.۷۸) است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت پیوند افتراقی در ارتکاب جرم در بین معتادان مؤثر بوده است. نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج تحقیقات علیوردی‌نیا (۲۰۱٤)، عظیمی و ابراهیمی (۲۰۱۵) و بنی فاطمه و باقری (۲۰۰۸) همسو است. در تبیین این نتیجه می‌توان از نظریه ساترلند استفاده کرد. ساترلند معتقد است که پیوند افتراقی چگونگی انتقال رفتار انحرافی را تبیین می‌کند و توضیح می‌دهد که رفتار انحرافی چگونه آموخته می‌شود. در این دیدگاه ارتکاب جرم از طریق همنشینی با دوستان و نزدیکان مجرم فرا گرفته می‌شود؛ بنابراین می‌توان گفت هرچه همنشینی با مجرمان بیشتر باشد، ارتکاب جرم در میان دستگیرشدگان نیز بیشتر می‌شود. میزان ارتکاب جرم هنگامی شروع می‌شود که پیوندهای کجروانه بیشتر از پیوندهای معمولی آنها بشود. درواقع بر طبق این نظریه، نزدیکان و همالانی که مجرمند یا

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

در تخلفات مربوط به مواد درگیر هستند تأثیر زیادی بر میزان ارتکاب جرم دارند و فرد را به سوی تخلف سوق می‌دهد.

بر اساس یافته‌ای دیگر در این پژوهش بین معتادان مجرم و معتادان غیر مجرم از نظر خودکنترلی (خودکنترلی به معنای توان افراد در محدودساختن خویش است) تفاوت وجود دارد. میانگین میزان (خودکنترلی) در بین افراد معتاد مجرم (M=٧٤.٦٤) و افراد معتاد غیر مجرم (M=٦٨.٩٥) است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت عوامل روانی (خودکنترلی) در ارتکاب جرم در بین معتادان مؤثر بوده است. نتایج این بخش از تحقیق با تحقیقات علیوردی‌نیا (٢٠١٤)، شارع‌پور و علیوردی‌نیا (٢٠١٣) و بشیریان و همکاران (٢٠١٢) همسو است. در تبیین این نتیجه باید گفت افراد با خودکنترلی پایین دارای خصوصیاتی هم چون رضایت‌بخشی آنی، سادگی، راحتی و هیجان جرم بر حسب ادراکات افراد فاقد خویشتنداری، خودمحور، طالب کارهای جسمانی، ماجراجو و کوتاهبین هستند. به خاطر این ویژگیها است که جرم برای افرادی که توانایی مهار کردن خودشان را ندارند، جذاب و فریبا است. گاتفردسن و هیرشی بدین خاطر که والدین به‌شدت می‌توانند جهت همنواسازی فرزندانشان از طریق نظارت، ایجاد پیوندهای عاطفی و ارتباط با آنان، تأثیرگذار باشند، بر خانواده به عنوان تعیین‌کننده اساسی خودکنترلی تأکید می‌کنند؛ بنابراین آن بخش از نظریه خودکنترلی گاتفردسون و هیرشی که معتقد است هر چه خود کنترلی فرد افزایش یابد فرد نسبت به رفتارهای انحرافی مقاوم‌تر می‌شود، در تحقیق حاضر مورد تأیید قرار گرفت.

از نتایج دیگر این تحقیق این بود که بین مدت زمان اعتیاد با سابقه جرم رابطه دارد. این نتیجه با نتایج تحقیقات گیزین و گرگین (٢٠١٠) و شکاری و افتخاری (٢٠١٤) همسو است. در تبیین این موضوع باید گفت میزان اســتفاده از مواد مخدر و ارتکاب جرایم با یکدیگر ارتباط مستقیم داشته و همگام با افزایش مصرف مواد، میزان بزهکاری و شدت آن رو به

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

تزاید می‌گذارد. همبستگی میان مواد مخدر و بزهکاری، دکترین مشترکی به نام «انحراف یا اخلاق ضداجتماعی» بازتولید کرده که اعتیاد در آن به عنوان یک کژراهه یا ناهنجاری اجتماعی تلقی می‌شود. به نظر برخی جرم‌شناسان، معتاد همواره در معرض ارتکاب جرم قرار دارد و هر معتاد در طول ٢٤ ساعت مرتکب حداقل یک یا دو جرم می‌شود. البته برخی معتادان که از ملائت کافی برخوردارند و از طبقه مرفه جامعه هستند، از ارتکاب اعمال بزهکارانه پرهیز می‌کنند. گرچه همین گروه، از نظر رعایت آداب و اخلاق اسلامی و رعایت احکام شرعی مانند انجام به‌موقع واجبات و یا پرهیز از محرمات نمی‌توانند حالت عادی و معمولی داشته باشند.

پژوهش پیرامون موضوعات علوم اجتماعی و انسانی از پیچیدگی خاص برخوردار بود ه و محدودیتهای بسیاری را بر محققان در انجام پژوهش، تحمیل می‌کنند. این پژوهش نیز به مانند سایر پژوهشها و مطالعات، با محدودیتهایی مواجه بوده است. از جمله این محدودیتها می‌توان به عدم تمایل بعضی از آزمودنیها به پاسخگویی پرسشنامه‌ها و شرکت در روند پژوهش اشاره کرد. هرچند که سعی شد هدف از انجام پژوهش که صرفا یک کار علمی بوده، بر ایشان تشریح شود. پژوهش حاضر محدود به معتادان مجرمی است که در استان لرستان بوده بنابراین نتایج پژوهش قابل‌تعمیم به همین محدوده است.

پیشنهادها

مرور تحقیقات و نتایج حاصل از این تحقیق حاکی از آن بود که اعتیاد به مواد مخدر با ارتکاب جرم در ارتباط است در این خصوص می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه داد:

–اتخاذ تدابیر امنیتی بیشتر توسط نیروی انتظامی در محلهای جرم خیز و اقداماتی به منظور کمک به خانواده‌ها، بخصوص خانواده‌هایی که دارای فرد معتاد هستند. فراهم کردن موقعیتها و بسترهای لازم در جامعه تا زندانیان معتاد پس از آزادی از زندان موردپذیرش

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

جامعه واقع شوند و شغل آبرومندانه‌ای به دست آورند، در غیر این صورت، مجدداً دست به اقدامات بزهکارانه خواهند زد؛ تقویت باورهای دینی در بین افراد آسیب‌دیده بخصوص معتادان جهت پیشگیری از وقوع جرم؛ معرفی زندانیان معتاد پس از آزادی به مراکز مشاوره جهت کسب آموزشهای لازم برای مهارتهای زندگی؛ همچنین با توجه به اینکه از جمله عوامل مؤثر در ارتکاب جرم، بیکاری و فقر است، باید با برنامه‌ریزی دقیق که نیاز به عزم ملی دارد، نسبت به اشتغال در جامعه و ریشه‌کنی فقر و بیکاری اقدام لازم و بایسته صورت گیرد.

ملاحظات اخلاقی:

مشارکت نویسندگان:

همه نویسندگان در تهیه مقاله مشارکت داشته‌اند.

منابع مالی

برای انتشار این مقاله حمایت مالی مستقیم از هیچ نهاد یا سازمانی دریافت نشده است.

تعارض منافع

این مقاله با سایر آثار منتشرشده از نویسندگان هم‌پوشانی ندارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در این مقاله همه حقوق مرتبط با اخلاق پژوهش رعایت شده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

- Azimi,L. Ebrahimi, J (2015). Investigating the social factors affecting the type of crime committed by male offenders in Ardabil prison. Iranian Social Science Studies, 24 (12), (81-66), (in Persian).

- Alivrdinia, A. And Heydari, H. (2012). Application of Ackers 'social learning theories in the study of students' vandalistic behaviors. Iranian Journal of Sociology, 19 (13), (30-3), (in Persian).

- Alivrdinia, A. And Sharipour, M. (2013). Investigating the effect of self-control and social bonding on students' attitudes toward alcohol consumption. Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies, 1, (69-97), (in Persian).

- Abbasi Asfajir, A. (2016). Investigating the Relationship between Self-Control Dimensions and Deviant Behaviors of Youth in the Form of General Crime Theory. Law Enforcement Knowledge Quarterly, 26 (7), (40-21), (in Persian).

- Almi,M. And piety, n. (2011). Investigating the role of social factors in the tendency of women to commit crimes in Tabriz prison. Journal of Sociological Studies, 9 (3), (21-7). (in Persian).

- Altschuler, D., & Brounstein, P. (1991). Patterns of Drug Use, Drug Trafficking, and Other Delinquency Among Inner-City Adolescent Males in Washington. Criminology, (29) 589-622.

- Bean, P. (2008), Drugs and crime, 3rd edition, Willan Publishing, Cullompton. - Bennett, T., & Holloway, K. (2005). Disaggregating the Relationship Between rug Misuse and Crime. Australian and New Zealand Journal of Criminology, 38, 102- 121.

- Becker, G. (1968). Crime and Punishment. Journal of Political Economy, 76(2), 162-217.

- Bashirian, S., Hydernia, A. Vala Verdi, H. (1392). Investigating the relationship between self-control and adolescents' desire to use drugs. Journal of Hamadan School of Nursing and Midwifery, 1 (20), (55-45), (in Persian).

- Chaiken, J. M., & Chaiken, M. R. (1990). Drugs and Predatory Crime. London: The University of Chicago Press.

- Ghafari, M. And Roalamini, m. (2016). Criminological study of the relationship between drug addiction and psychiatry and theft in Kerman. Journal of Legal Studies, 1 (1), (46-10), (in Persian).

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]

- Ghorbani, M. (2013). Relationship between criminological background and drug addiction. Journal of Urmia School of Nursing and Midwifery, 12, (17-11), (in Persian).

- Gizzi, M. C., & Gerkin,P (2010). Methamphetamine Use and Criminal Behavior. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 54, 915–936.

- Gossop M, Trakada K, Stewart D, Witton J (2005). Reductions in criminal convictions after addiction treatment: five-year follow-up. Drug and Alcohol Dependence, 79, 295-302.

- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). A general theory of crime. Stanford, CA: Stanford University Press.

- Kowsari Nia, F. (2011). Analysis and investigation of drug-related crimes in Kashan. Faculty of Law, Islamic Azad University of Kashan (42-35), (in Persian).

- Khorami Kariznavi, M. (2016). The impact of retailers dealing with drug related crime prevention (Case Study: city Bojnoord).fslnamh law of North Khorasan, 5 numbers in 17 years, (66-47), (in Persian).

- Makkai, T. et al. (2000). Drug Misuse among Police Detainees, Contemporary Issuesin Crime and Justice. NSW Bureau of Crime Statistics and Research, 49.

- Sommers, I. et al. (2007). Methamphetamine Use -among Young Adults: Health and Social Consequences. Addictive Behaviors, 31, 1469-1476.

- Shekari, H. And Eftekhari, A. (2014). Epidemiological study of criminals using psychotropic substances in Urmia Central Prison. Iranian Journal of Forensic Medicine, 4 (20), (139-187), (in Persian).

- White, H. et al. (1985). The Drug-Crime Nexus Among Adolescents and Their Peers. Deviant Behavior, 6, 183-204.

- Whiteford, S. W. (2007). The Adolescent Drug-Crime Relationship: Desistence and Gateway Theories across User Levels. New York: LFB Scholarly Publishing LLC.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.17358191.1399.20.77.2.0]